

მუხლი 388. სასამართლო ხარჯების დაფარვის პრიორიტეტი

მოვალის იმ გადასახდელიდან, რომელიც არ არის საკმარისი მთელი ვადამოსული ვალის დასაფარავად, თავდაპირველად იფარება სასამართლოს ხარჯები, შემდეგ – ძირითადი შესრულება (ვალი) და ბოლოს – პროცენტები.

I. ნორმის მიზანი.....	1
II. ნორმის მოქმედების ფარგლები.....	1
III. ვალდებულებათა დაფარვის კანონით გათვალისწინებული რიგითობა	1
IV. კანონით გათვალისწინებული რიგითობის შეცვლა.....	2

I. ნორმის მიზანი

ნორმა აწესრიგებს ისეთ ვალდებულებით-სამართლებრივი ვალდებულებების დაფარვის რიგითობის წესს, რომელიც ძირითად და დამატებით ვალდებულებებს ეხება. თუ 388-ე მუხლის მიხედვით, ვალდებულებათა დაფარვის რიგითობას მოვალე განსაზღვრავს, 387-ე მუხლი მოვალეს აღნიშნულ უფლებას არ ანიჭებს. უფრო მეტიც, მითითებული ნორმა კრედიტორის ინტერესების დაცვას ემსახურება. ამავე მუხლით დადგენილია საჯარო სამართლებრივი ხარჯების დაფარვის პრიორიტეტი კერძო-სამართლებრივ ხარჯებთან მიმართებით. 1

II. ნორმის მოქმედების ფარგლები

ნორმა აწესრიგებს ორი სახის ვალდებულებას: პირველი, ესაა საჯარო სამართლებრივი ვალდებულება, როგორცაა სასამართლო ხარჯების ანაზღაურება. მეორე კი, კერძო სამართლებრივი ხასიათის ვალდებულება, როგორცაა, ძირითადი ვალდებულებისა და დამატებითი საპროცენტო ვალდებულების შესრულება.¹ 2

ნორმის გამოყენების წინაპირობებია ვადამოსული ვალდებულების არსებობა, შესასრულებელ ვალდებულებათა არაერთგვაროვნება – სხვადასხვა „რანგი“ და შესასრულებელ ვალდებულებათა რიგითობის თაობაზე მხარეთა შეთანხმების არარსებობა. შესაბამისად, ნორმა აწესრიგებს არამხოლოდ ვალდებულების დარღვევამდე შესასრულებელ ვალდებულებათა რიგითობას, ასევე დარღვევის შემდგომ განხორციელებულ შესრულებათა რიგითობასაც. მთავარია, რომ შესასრულებელი ვალდებულებები ვადამოსული იყოს და არ არსებობდეს მხარეთა შეთანხმება ვადამოსულ ვალდებულებათა შესრულების რიგითობის შესახებ. 3

III. ვალდებულებათა დაფარვის კანონით გათვალისწინებული რიგითობა

ვალდებულებები, რომლებიც შესრულების რიგითობას განსაზღვრავს, არის 4 სასამართლოს ხარჯები, ძირითადი შესრულება (ვალი) და პროცენტი.

¹ ზოიძე, სკ-ის კომენტარი, წიგნი III, მუხ. 388, გვ. 344.

- 5 **სასამართლო ხარჯებში იგულისხმება როგორც სასამართლო ხარჯები, ასევე აღსრულების ხარჯები.**² საჯარო-სამართლებრივი ვალდებულების უპირატესი დაფარვის არსებითი საფუძველი ისაა, რომ მისი წარმოშობა დაკავშირებულია დასახელებული კერძო სამართლებრივი ვალდებულების შესრულებასთან და ამდენად, ამ უკანასკნელის მიზნებს ემსახურება.³ ძირითადი ვალი ნიშნავს ძირითადი ფულადი ვალდებულების მთელ თანხას, ხოლო პროცენტებში იგულისხმება, როგორც ძირითად ვალზე ვალდებულების შესრულების დასარიცხი პროცენტები, ისე მისი ვადის გადაცილების გამო წარმოშობილი პროცენტები (პირგასამტეხლო).⁴
- 6 ნორმით გათვალისწინებული მოწესრიგების გამოყენების ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობა **სხვადასხვა „რანგის“ ვალდებულებათა დაფარვის მოვალეობაა.** ვალდებულებები სხვადასხვა რანგისაა, როდესაც ერთი მეორისაგან წარმოიშობა, ანუ როდესაც სახეზეა ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებები. ძირითად ვალდებულებათა რიგს განეკუთვნება კანონითა, თუ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ძირითადი ვალდებულებები, ხოლო 388-ე მუხლის კონტექსტში დამატებითია ისეთი ვალდებულებები, როგორცაა, მაგალითად, სარგებლის მიღების უფლება (პროცენტი), პირგასამტეხლო ვადაგადაცილებისათვის, და ა. შ.
- 7 თუ მოვალეს **რამდენიმე ძირითადი ვალდებულება** აქვს, ასეთ შემთხვევაში გამოიყენება 367-ე მუხლის რეგულირება, შესაბამისად, შესასრულებელ ძირითად ვალდებულებათა რიგითობას მოვალე განსაზღვრავს. **თუ მოვალეს აქვს როგორც ძირითადი, ასევე დამატებითი ვალდებულება, ასეთ შემთხვევაში მათი დაფარვის რიგითობას კანონი, კერძოდ, 388-ე მუხლი ადგენს.** კანონით გათვალისწინებული მოწესრიგების მიხედვით, ჯერ ძირითადი ვალდებულება იფარება, ხოლო შემდეგ – დამატებითი ვალდებულება. თუ მოვალეს **რამდენიმე ძირითადი და დამატებითი ვალდებულება** აქვს, ასეთ შემთხვევაში, მოვალის არჩევით, ჯერ იფარება ის ძირითადი ვალდებულება, რომელსაც მოვალე აირჩევს (387), შემდეგ მასთან დაკავშირებული დამატებითი ვალდებულება (388), ხოლო ამის შემდეგ დარჩენილი ძირითადი ვალდებულება თავის დამატებით ვალდებულებასთან ერთად.⁵ ეს წესი ხშირად პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებების მიმართ გამოიყენება. მაგალითად, საბანკო კრედიტის შემთხვევაში, როდესაც ხდება თანხის შეტანა, მთლიანად ძირითადი თანხა კი არ იფარება, არამედ ვადამოსული ძირითად თანხა, შემდეგ დარიცხული პროცენტი და პირგასამტეხლო.

IV. კანონით გათვალისწინებული რიგითობის შეცვლა

- 8 **388-ე მუხლით გათვალისწინებული მოწესრიგება დისპოზიციურია,** რაც იმას ნიშნავს, რომ მხარეთა შეთანხმებით, შესაძლებელია, ძირითადი და დამატებითი ვალდებულებების შესრულების რიგითობისათვის კანონით გათვალისწინებული მოწესრიგებისაგან განსხვავებული წესის დადგენა. მხარეთა უფლება, შეთანხმდნენ ვალდებულებათა შესრულების რიგითობაზე, ვრცელდება მხოლოდ სააღსრულებო

² *ზოიძე*, სკ-ის კომენტარი, წიგნი III, მუხ. 388, გვ. 344.

³ *ზოიძე*, სკ-ის კომენტარი, წიგნი III, მუხ. 388, გვ. 344.

⁴ *ზოიძე*, სკ-ის კომენტარი, წიგნი III, მუხ. 388, გვ. 344.

⁵ *MüKo/Krüger*, BGB, 6. Aufl., 2012, § 367, Rn. 2.

წარმოების დაწყებამდე. აღნიშნული წარმოების დაწყების შემდეგ, სააღსრულებო წარმოების ფარგლებში, შესასრულებელ ვალდებულებათა რიგითობის შეცვლა დაუშვებელია.

ნორმის დისპოზიციური ბუნება შესაძლებლობას იძლევა, ვადამოსულ ვალდებულებათა შესრულების რიგი მხარეთა შეთანხმებით განისაზღვროს. 9
მაგალითად, საკრედიტო ურთიერთობებში, მხარეთა შეთანხმებით, ვალდებულებათა რიგითობა განსხვავებულად არის დარეგულირებული, კერძოდ, საკრედიტო ხელშეკრულებების მიხედვით, როგორც წესი, მოვალის გადასახდელიდან, რომელიც მთელი ვადამოსული ვალის დასაფარად საკმარისი არ არის, იფარება ჯერ პირგასამტეხლო, შემდეგ პროცენტი, ხოლო საბოლოო ჯამში – ძირითადი თანხა. აღნიშნული თანმიმდევრობის საწინააღმდეგო მოთხოვნა, კერძოდ, დაფარულ იქნას ვალდებულებები კანონით გათვალისწინებული მოწესრიგების შესაბამისად, დაუშვებელია, რადგან ამგვარ რიგითობას მხარეთა ორმხრივად ხელმოწერილი ხელშეკრულებები ითვალისწინებს. ამგვარი შეთანხმების არარსებობის პირობებში, გადახდილი თანხით დაფარულ ვალდებულებათა რიგითობა სწორედ კანონის შესაბამისად უნდა გადაწყდეს (388).

388-ე მუხლის მიხედვით, დამატებითი ვალდებულება მხოლოდ მაშინ დაიფარება, თუ ძირითადი თანხა მთლიანად დაფარულად მიიჩნევა. 10
დაფარვის რიგითობის გათვალისწინებით, საგულისხმოა ის გარემოებაც, რომ ვალდებულება, იქნება ეს ძირითადი, თუ დამატებითი, აუცილებლად ვადამოსული უნდა იყოს, სხვა შემთხვევაში, იგი გადახდილი თანხით დასაფარ ვალდებულებათა რიგში არ ჩაჯდება. იგივე წესი ვრცელდება ხანდაზმულ პროცენტებზე, მაშინაც, თუ მოვალე ხანდაზმულობაზე არ უთითებს.⁶

⁶ MüKo/Krüger, BGB, 6. Aufl., 2012, § 367, Rn. 6.